

Skovdyrkeren

Nr. 78 - december 2021

Bekymret forsker:
**Store omlægninger
til urørt skov er fråseri**

Skovejer satser
på nåletræ

Ny medlemsportal
fra Skovdyrkerne

Landmand tester
skovlandbrug

SKOVDRYRKERNE

Mere CO₂-binding i skovene 2

Kort nyt 3

Planter nåletræ til byggeri 4

Familieskov i Midtjylland 6

Skovejer vælger dobbelt medlemskab 8

Ny medlemsportal fra Skovdyrkerne 9

Politik og grønne planer 10

Forsker advarer imod store urørte skovarealer 12

Landmand tester skovlandbrug 16

Risikotræer skal registreres 18

Svampe æder træer 21

Forsidebilledet:

Skovbrugsforsker Palle Madsen advarer imod store omlægninger til urørt skov. Han mener, at effekten for biodiversiteten er meget tvivlsom. Samtidig mister vi stor klimaeffekt.

Foto: Jens Mathiasen

Den samlede vedmasse i skovene er steget, samtidig med at hugsten er øget.

Stadig større CO₂-lager i danske skove

Ny skovstatistik viser større vedmasse i de danske skove samtidig med, at hugsten er steget.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Skovstatistikken med nye tal for 2020 er offentliggjort.

Den viser blandt andet, at der fortsat bindes mere og mere CO₂ i de danske skove. Den samlede stående vedmasse i de danske skove er steget med omkring 1,2 millioner kubikmeter til 138 millioner kubikmeter.

Den stadig større vedmasse udvikler sig samtidig med, at hugsten i skovene også er steget med 200.000 kubikmeter siden seneste opgørelse.

Dødt ved

I de danske skove er der i gennemsnit registreret 6,3 kubikmeter dødt ved pr. hektar. Det er på niveau med året før.

Mængden af dødt ved er størst i Region Hovedstaden med 11,7 kubikme-

ter pr. hektar, mens der er mindst i Region Syddanmark med 3,6 kubikmeter pr. hektar.

Ud af den samlede døde vedmasse er 48 procent løvtræ, mens 52 procent er nåletræ.

I løv- og nåleskovene er der i gennemsnit henholdsvis 7,1 og 6,8 kubikmeter dødt ved pr. hektar, mens der er 6,6 kubikmeter pr. hektar i de blandede løv- og nålebevoksninger.

I forhold til skovdyrkningsystem registreres de højeste niveauer af dødt ved pr. hektar i de uensaldrende, dyrkede skove med 12,9 kubikmeter pr. hektar og i uensaldrende urørt skov med 11,5 kubikmeter pr. hektar og gennemgående højere end niveauet i de ensaldrende plantninger og selvsåninger. Her er det henholdsvis 5,3 og 5,8 kubikmeter pr. hektar. Danmarks Skovstatistik udarbejdes af Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet (IGN). Den er baseret på en årlig stikprøvebaseret arealopgørelse fra omkring 9500 prøveflader i de danske skove.

Hele statistikken kan findes på www.ign.ku.dk

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger

Parallelvej 9A, 8680 Ry

www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow

Redaktør: Jens Mathiasen - jma@skovdyrkerne.dk

Layout: Landbrugsmedierne

Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Skovdyrkerne planter over to millioner træer

Skovdyrkerne har samlet set rejst skov på næsten 600 hektar i denne sæson. Arkivbillede: Jens Mathiasen

Skovdyrkerne har haft travlt med at rejse skov hos lodsejere og medlemmer i denne sæson. Samlet set har de fem foreninger plantet omkring 2,4 millioner træer i denne sæson. Ser man på de enkelte foreninger, så har Skovdyrkerne Midt rejst skov på 36 hektar. Nordøst har rejst 125 hektar. Syd har rejst skov på 160 hektar. Vest har rejst skov på 150 hektar og Skovdyrkerne Øerne har rejst skov på 120 hektar.

Samlet har Skovdyrkerne etableret skov på 591 hektar i denne sæson.

Den nye selvkørende skovmaskine. Foto: Luleå Tekniske Universitet

Knap 400 nye skove på vej

Der er mere skov på vej i Danmark. Landbrugsstyrelsen har modtaget 381 ansøgninger fra landmænd om tilskud til at rejse skov på deres marker. Det oplyser Landbrugsstyrelsen i en pressemeddelelse. Der er søgt om nye skove i hele Danmark, men ni jyske kommuner topper listen med flest ansøgere. Flest er der i Vejle Kommune. Her har 34 landmænd søgt om at plante skov på landbrugsjord.

- Nu skal vi i gang med at se på ansøgningerne og her fordeler vi støtten, så den giver den største miljøgevinst for pengene. Det betyder blandt andet, at ny skov i områder, hvor kvælstofbelastningen er størst, bliver favoriseret, siger enhedschef i Landbrugsstyrelsen Frank Josephsen Kargo i en pressemeddelelse.

De nye skove vil blive pålagt fredskovs-pligt.

De seneste to år har der været afsat 70 millioner kroner til ordningen, som kommer fra EU's landdistriktsprogram. Det blev for nyligt aftalt af partierne på Christiansborg, at ordningen skal fortsætte i den størrelsesorden frem mod 2030.

Biler og fly kan blive fabrikeret af træ

I fremtiden kan træ måske bruges til at konstruere fly, tog eller biler. Den dør er åbnet, efter at forskere har fundet en behandling af træ, som gør at materialet kan foldes og modelleres til ønskede former. Samtidigt bliver det seks gange stærkere. Det skriver Videnskab.dk. Metoden er beskrevet i et studie, som for nyligt er publiceret og var på forsiden af det videnskabelige tidsskrift Science.

- Det er fantastisk det her. Det giver spændende fremtidsperspektiver og potentiale indenfor luftfartsteknik, siger Professor Stephen Eichhorn, medforfatter på studiet og professor i materialer og videnskabsingeniør ved University of Bristol.

Lisbeth Garbrecht Thygesen er professor i trævidenskab ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet. Hun bider mærke i at styrken er øget.

- Det er ikke som sådan en overraskelse indenfor mit område. At tage en planke og varme den op i damp og så kunne bøje den. Det er en meget velkendt og gammel teknik, siger hun til Videnskab.dk.

Det interessante er ifølge professoren, at forskerne har forfinet metoden yderligere, således at træet bliver stærkere og kan foldes i former.

Hun mener, at det bliver afgørende at udvikle en metode, sådan at fugt ikke ødelægger styrken.

Ubemandet skovmaskine henter selv tømmer

Et nyudviklet køretøj kan uden menneskelig indblanding selv hente og transportere tømmer i skoven.

Det er første gang i verdenshistorien, at det er lykkedes, fortæller Ola Lindroos, professor i skovteknologi ved Sveriges Landbrugsuniversitet, SLU, i en pressemeddelelse.

- Der har tidligere været arbejdet med at betjene maskinen autonomt, finde træstammer og andre genstande og styre kranen. Men nu er det for første gang lykkedes at sætte alle disse dele sammen, så alt kan klares i én sekvens, lyder det.

Det er et samarbejde mellem forskere fra Luleå Tekniske Universitet, Sveriges Landbrugsuniversitet og Forest Engineering Cluster, som har resulteret i maskinen, skriver træ.dk.

At en selvkørende skovmaskine kan klare en så avanceret opgave åbner op for store forandringer i skovbranchen, mener Magnus Karlberg, professor i maskindesign ved Luleå Tekniske Universitet.

- Selvom det stadig er flere år væk og vil ske gradvist, er vi overbeviste om, at den tekniske udvikling med smarte, autonome skovmaskiner er skovbrugets fremtid. Vi har vist, at teknologien eksisterer og virker, siger han.

Udviklingen af selvkørende skovmaskiner er et vigtigt skridt for mere bæredygtigt skovbrug, mener forskerne. Mindre maskiner, der er mere energieffektive, kan arbejde meget mere skånsomt i skove.

Se video af maskinen på www.skogs-tekniskaklustret.se. Se i nyhedssektionen.

Skovskilte kan først ekspederes efter nytår

Der har været stor efterspørgsel efter de grønne skovskilte i 2021.

Det betyder, at den bevilling, Dansk Skovforening årligt har til at ekspedere de gratis grønne skovskilte, er opbrugt for 2021.

Det er sket til trods for en ekstrabevilling på grund af corona-nedlukningen og det øgede pres, det har givet fra gæster i skoven, oplyser foreningen.

Det vil derfor ikke være muligt at ekspedere bestillinger af skovskilte før efter den 1. januar 2022, hvor den nye bevilling bliver åbnet.

Skovejere planter nåletræarter til fremtidens byggeri

Skovejerne Steen og Peter Andersen dyrker nål. De planter primært nåletræarter som lærk, grandis og douglas. Vurderingen lyder, at fremtidens bæredygtige byggerier kommer til at efterspørge lokalproduceret træ, som er modstandsdygtigt over for vejrliget.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

- Hop ind, siger Steen Andersen og starter en militærgrøn Mercedes GD.

Et øjeblik efter sidder han bag rattet og styrer firehjulstrækkeren ind i Pederslyst Plantage. Ruten går ad en skovsti med højstammet nåleskov til begge sider.

- Vi dyrker stort set kun nål her i skoven. Jorden er sandet, og jordbunden er god til dyrkning af nåletræ, fortæller skovejeren, imens han kører længere ind i plantagen.

Stien snor sig blandt andet forbi en afdeling med lærk. Det er en træart, som Steen Andersen spår stigende efterspørgsel.

- Jeg er fan af nåletræarter som lærk og douglas. Bæredygtigt byggeri af træhuse kommer efter al sandsynlighed til at tage yderligere fart i de næste mange år. Til den type byggeri er træarter med højt indhold af harpiks meget velegnede,

siger han.

Derfor genplanter Steen Andersen gerne med lærk, douglas og grandis efter afdrifter.

- Vi planter primært disse nåletræarter. Min vurdering er, at træarternes høje kvalitet og deres egenskaber som facadebeklædning og til gulve med mere vil blive mere eftertragtede i de kommende årtier, siger Steen Andersen.

Douglas med høj tilvækst

Imellem favoritterne fremhæver han specielt douglas.

- Den trives godt på vores sandede bonitet. Den gror sikkert og hurtigt. Vi ser flere steder, at de unge træers tilvækst stikker af fra sitka, siger Steen Andersen, som indblander sitka i nyplantninger med douglas.

- Sitka fungerer som støtte for douglas i de unge år, hvor douglas er noget vindfølsom, forklarer skovejeren.

Han nævner også grandis som en god træart.

- Vi har også gode erfaringer med grandis. Arten skal have lidt bedre jord end eksempelvis douglas, men tilvæksten er utrolig høj. Vores erfaring er, at den er hugstmoden allerede efter 50 år, hvor rødgran typisk skal stå ti til femten år mere, siger han.

Familieskov på 58 hektar

Pederslyst plantage er på 58 hektar og ligger ved Nørre Snede i Midtjylland. Undervejs rundt i skoven fortæller Steen Andersen, at hans far købte ejendommen i begyndelsen af 1960'erne.

- Vores familie er fra København, hvor

Douglas trives særdeles godt på lokaliteten – og de unge træers tilvækst overgår sitka. På billedet er der douglas i baggrunden og de mindre i forgrunden er sitka. Træerne har stået 7-8 sæsoner.

Der produceres imellem 40 til 70 ton klippegrønt fra mellemaldrende douglas-bevoksninger.

Steen Andersen ejer Pederslyst Plantage sammen med sin bror. Skoven dyrkes forstligt, og aktiviteterne er blandt andet salg af råtræ og klippegrønt og udlejning af andet hus på ejendommen.

vi boede i min barndom. Min tipoldemor på min mors side ejede og plantede den nærliggende Kongsø Skov. Det var en såkaldt københavner-plantage.

- Derfor kendte vi til området her ved Nørre Snede, da min far valgte at etablere Pederslyst Plantage, siger Steen Andersen.

Tilplantet landbrugsjord

De første år i 1960'erne blev ejendommen tilplantet og forvandlet fra landbrugsjords til skovejendom.

I dag består skoven primært af nåletræ blandt andet sitka, rødgran, grandis, douglas og lærk.

- Vi har eksempelvis en afdeling med rødgran fra 1963-64. Den er plantet som noget af det allerførste, da mine forældre kom til ejendommen, siger Steen Andersen.

Skoven drives forstligt og pyntegrønt af nobilis og råtræ er en vigtig indtægtskilde. Tidligere var flis også en vigtig indtægtskilde, men ikke så meget længe. Skovninger udføres i samarbejde med Skovdyrkerne.

- Vi har for nyligt skovet en grandis-af-

deling fra 1971. Der var knap 1000 kubikmeter træ på mindre end en hektar. Det kan jeg kun være godt tilfreds med - og skovfogeden var også tilfreds, siger Steen Andersen.

Han forklarer, at man har benyttet de høje nåletræpriser til at skove sitka og anden grokvistet gran.

- Vi havde grokvistet sitka og randtræer. Det ville tidligere måske være blevet til flis. Men grundet høje priser og god efterspørgsel har vi kunnet sælge træet som råtræ. Den mulighed greb vi, siger Steen Andersen.

Klippegrønt

Et vigtigt bidrag til driften er klippegrønt.

- Vi har cirka 10 hektar mellem-aldrende nobilis. Her klipper vi årligt mellem 40 og 70 ton afhængigt af grensætning.

- Klippegrønt giver et fornuftigt afkast i den ellers spinkle økonomi i skovdriften, siger han.

Fredet egekrat

På turen tilbage ruller Steen Andersen forbi lysåbne arealer med spredte selvså-

ninger, som giver variation i skoven.

Turen går også forbi et areal med store, krogede egetræer - træer, som er alt andet end egnede til egekræver.

- Her kører vi forbi vores store gamle egekrat, som er fredet. Det strækker sig over cirka 15 hektar. Det har været der altid, og det respekterer vi selvfølgelig. Vi nyder den variation, som det lyse egekrat tilfører skoven. Derudover er der stor biodiversitet tilknyttet egekrattet, lyder det fra Steen Andersen.

Han gør det klart, at der ikke bliver udført indgreb overhovedet i egekrattet.

- Så det er ikke forkert at sige, at der i praksis er urørt skov på arealet, siger Steen Andersen.

For Steen Andersen og familien er herlighedsværdien vigtig. Der bliver ikke gået meget på jagt i skoven.

- Vi afholder en enkelt drivjagt og måske også en enkelt riffeljagt om året. Der er en god fast bestand af råvildt. Kronvildt og dåvildt ser vi jævnligt på strejf mellem andre større omkringliggende skove, lyder det fra skovejeren.

Pederslyst Plantage blev etableret af Steen Andersens far. I dag ejes de 58 hektar nåleskov af Steen Andersen og hans bror Peter Andersen. De er begge enige om, at skoven skal fortsætte i familiens ejerskab.

Københavnnerfamilien plantede skov i Midtjylland

Steen Andersen er opvokset i København, hvor hans familie har rødder. Men hans far valgte Midtjylland, da han i 1960'erne købte en landejendom. Her plantede han den skov, som familien fortsat ejer og passer.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Steen Andersen kigger ud ad vinduet. Han sidder i køkken-alrummet i et lille lavloftet hus på Pederslyst Plantage.

Blikket glider ud over de omkringsende nålebevoksninger. Bevoksninger som hans far plantede i 1960'erne, og som har dannet rammen om utallige gode timer igennem hele hans tilværelse.

Huset har synlige bjælker, små rum og overflod af hygge.

- Vi nyder at være her. Vi har brugt masser af timer her på ejendommen. Den har været vores samlingspunkt som familie i seks årtier – og det er den fortsat i dag, hvor vi bruger stedet som fritidshus, siger Steen Andersen.

Ejet siden 1960'erne

Ejendommen kommer i familiens eje, da Steen Andersens far og mor køber den i begyndelsen af 1960'erne.

I årene forud rejste og arbejdede faren meget i Østen og Afrika. Det var årene før, at Steen Andersen kom til verden.

- Min far var ansat ved det daværende ØK. Han rejste i over 15 år i Østen og Afrika og arbejdede i plantagerne og med handel med råtræ. Efter den periode ønskede

han selv at blive skovejjer og producent af råtræ. Det var en drøm, han havde haft i flere år, fortæller Steen Andersen om sin fars baggrund for at blive skovejjer i Midtjylland.

Overtog skoven med bror

Steen Andersens far var i 30'erne, da han tilplantede ejendommen og skabte Pederslyst Plantage. Faren og moren nåede selv at få mange gode år på stedet.

Steen Andersen mindes utallige gode timer på Pederslyst Plantage igennem sin barndom.

- Vi boede i København, men når der var mulighed for det, så var hele familien samlet her på ejendommen. Vi brugte det som et fristed og til at samle familie og venner, husker han.

Efter 2007 overgik ejerskabet til Steen Andersen og hans bror Peter Andersen. De to ejer skoven sammen nu. Samarbejdet forløber ifølge Steen Andersen godt.

- Vi har udfærdiget en samejeoverenskomst, så der er styr på, hvordan vi skal håndtere det hele. I vores kontrakt står der blandt andet, at skoven skal drives forstligt forsvarligt, siger skovejeren.

Steen Andersen oplyser, at han tager sig af den praktiske skov-

dyrkning i tæt samarbejde med Skovdyrkerne. Steen Andersens bror tager sig af det mere administrative.

- Min bror er advokat og bor i København, så derfor er det naturligt, at jeg håndterer den løbende praktiske drift. Interessen for skov og skovdyrkning har jeg haft lige siden min barndom, hvor jeg deltog i det praktiske arbejde i plantagen sammen med min far, siger han.

Skoven som fritidsinteresse

Pasningen af Pederslyst Plantage er alene en fritidsinteresse.

Steen Andersen er uddannet civilingeniør og i dagligdagen arbejder han med rådgivning om patenter.

- Jeg har arbejdet med patenter i mange år, og for seks år siden valgte jeg at gå selvstændig. Nu hjælper jeg små og mellemstore virksomheder med at opnå patent eller varemærkebeskyttelse, lyder det.

Fremtiden på plantagen

Steen Andersen har kone og tre børn. Hans bror har kone og fem børn. Begge familier nyder at bruge skoven.

En ting har aldrig været på tale – nemlig et salg.

- Nej, det har vi aldrig nogensinde overvejet. Både min bror og jeg

har altid holdt utroligt meget af stedet her, siger Steen Andersen.

Fremover handler det for familierne om at finde en god måde at fastholde ejerskabet af Pederslyst Plantage.

- Vi er alle enige, at vi ikke skal sælge. Spørgsmålet er, hvordan

Der er for nyligt skovet en grandis-afdeling fra 1971. Der var knap 1000 kubikmeter træ på mindre end en hektar.

Pederslyst Plantage

- Pederslyst Plantage er på 58 hektar. Ligger ved Nørre Snede i Midtjylland.
- Plantagen er ejet af Steen Andersen og hans bror Peter Andersen.
- Jorden er sandet. Lokationen er på istidslinjen, men bonitet er forbedret over årene.
- Skoven består primært af nålebevoksninger med rødgran, douglas, lærk og grandis.
- Cirka 10 hektar mellem-aldrende nobilis med et årligt klip på mellem 40 til 70 tons.
- Cirka 15 hektar fredet, meget gammelt egekrat med høj biodiversitet.

Seneste skovninger i plantagen:

- 2020: Over 1000 kbm. rødgran og andet gavntræ. Det meste som udtyndinger.
- 2021: Ca. 1.000 kbm. 50-årig grandis på et areal under en hektar.
- 2022: Ca. 500 kbm. stort træ, typisk rande og grovkvistet gran

ejerskabet kan skrues sammen, når jeg og min bror giver stafetten videre til næste generation, siger Steen Andersen.

Han holder en lille pause, inden han fortsætter.

- Det ved vi ikke endnu. Vi skal finde en god løsning, sådan at værdierne bevares i vores familier.

- Min far sagde altid, at arv er noget, man har til låns. Det giver jeg ham ret i. Vi er forpligtet til at varetage og udvikle det, vi har arvet, sådan at det også repræsenterer en god værdi for dem, der kommer efter os, siger Steen Andersen.

Steen Andersen er medlem af Skovdyrkerne. For nyligt har han også meldt Pederslyst Plantage ind i Dansk Skovforening.

Skovejer vælger dobbelt medlemskab

Skovejer Steen Andersen er medlem af Skovdyrkerne, som har et medlemskab hos Dansk Skovforening. Alligevel har han for nyligt meldt Pederslyst Plantage ind som selvstændigt medlem i Dansk Skovforening.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Dansk Skovforening er danske skovejeres samlede stemme. Den stemme er vigtig at bevare, mener skovdyrkermedlem Steen Andersen.

Han har derfor valgt at bakke op ved at lade skoven blive selvstændigt medlem af skovbrugets brancheforening Dansk Skovforening.

- Som skovdyrkermedlem bakker jeg jo allerede op om Dansk Skovforening, da en andel af mit skovdyrker-kontingent går til, at Skovdyrkerne kan opretholde deres virksomhedsmedlemskab hos skovforeningen.

- Men jeg vil gerne sende et helt tydeligt signal om, at jeg støtter den fælles skovbrugsstemme i Danmark. Derfor har jeg valgt, at også skoven bliver selvstændigt medlem af Dansk Skovforening, siger han.

Han gør det klart, at for ham er det et nøglepunkt, at Dansk Skovforening samler skovbruget.

- Det vil jeg gerne bakke helt tydeligt op. Vi står alle bedst med en stærk samlende brancheforening, siger han.

Er blevet nyt medlem

Steen Andersen har for nyligt meldt Pederslyst Plantage ind i Dansk Skovforening. Han ejer også Hannerup Plantage ved Hobro, som også er meldt ind.

Han glæder sig til at være medlem af både Skovdyrkerne og Dansk Skovforening.

- Dansk Skovforening spiller en vigtig rolle – og foreningens politiske varetagelse er selve hovedformålet. I skovbruget udgør vi kun få stemmer sammenlignet med mange andre erhverv. Hvis ikke vi

havde Dansk Skovforening ville skovbruget politisk have langt sværere ved at nå Christiansborg. Det er min helt klare vurdering, siger han.

Han tænker et øjeblik og nævner sagen om brændeafgift.

- For nogle år siden lykkedes det at få droppet ideen om en ny brændeafgift. Jeg synes, at håndteringen af den sag var vellykket. Her var skovforeningen tidligt ude, og man kommunikerede tydeligt og klart om de ulemper, som afgiften ville medføre, siger Steen Andersen.

Fremover opfordrer han skovforeningen til at finde et ekstra gear i deres kommunikationsindsats.

- Jeg kunne godt tænke mig, at man strammer op og sætter den politiske kommunikation op i et ekstra gear. Jeg synes lidt for ofte, kommunikationen er et skridt bagefter. Man reagerer på sager, der allerede kører for fuld udblæsning i medierne. I min optik skal brancheforeningen være mere på forkant, så ingen er i tvivl om, hvad skovbruget mener, lyder det fra skovejeren.

Nye skovejere

Når det gælder medlemssiden, er det ifølge Steen Andersen vigtigt, at brancheforeningen lykkes med at appellere til nye og yngre skovejere.

- Vi ser allerede nu, at der kommer mange nye ejere. De har måske solgt en virksomhed og vil hellere have jagt, biodiversitet og skæve træer end forstligt dyrket skov. Det er vigtigt, at vi også tilgodeser de ejere, og også varetager deres interesser, så de føler sig inkluderet i Dansk Skovforening.

- Vi skal passe på, at vi ikke tager patent på de rigtige ejerholdninger. Skovbruget er nødt til at følge med de nye strømninger, der rører sig i disse år, siger Steen Andersen.

Skovdyrkerne er klar med ny medlemsportal

Nu lancerer Skovdyrkerne en ny medlemsportal. Portalen samler dokumenter og vigtige oplysninger om medlemmernes ejendomme.

Af Jens Mathiasen

MinSkov hedder den nye medlemsportal, som Skovdyrkerne nu lancerer. Portalen skal forbedre kommunikationen imellem medlem og skovdyrkerforening.

- Portalen MinSkov gør det nemmere og mere overskueligt at være skovdyrkermedlem. Herinde samler vi alle vigtige oplysninger og dokumenter, siger Lars Muldbak, direktør ved Skovdyrkerne Øerne. Han har stået i spidsen for udviklingen af portalen.

Han nævner, at man som medlem kan se oplysninger som bevoksningslister, fakturaer, afregninger, jagtplaner, fredninger, sprøjtejournaler med mere.

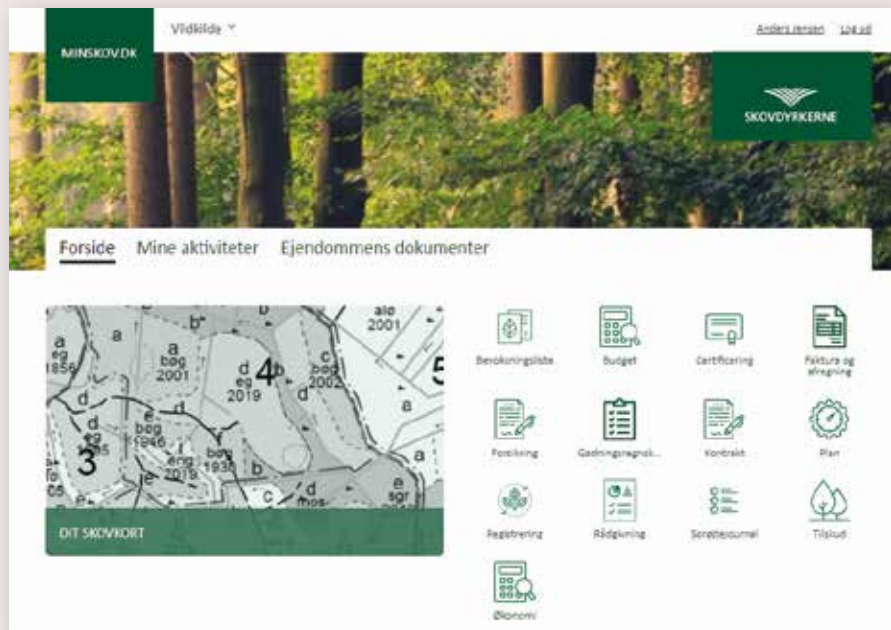
- Du kan sige, at vi samler al ejendomsdata på den nye portal. Her kan ejeren se de oplysninger, som skovdyrkerne har registreret og udvekslet i forbindelse med samarbejdet, siger Lars Muldbak.

Han tilføjer, at der også er udviklet et nyhedsmodul, hvor medlemmerne selv kan vælge fra hvilke kanaler, de vil modtage deres informationer.

Gratis service

Den nye portal skal gøre det nemmere at være skovdyrkermedlem.

- Der er nogle, der har kaldt det Skovdyrkerens grønne eboks. Det er et udmærket billede på det, vi tænker med projektet. Altså et sted, hvor al relevant information imellem skovdyrkerforening og medlem er samlet – og som skal gøre kommunikationen lettere og mere overskuelig for medlemmerne, siger han.

Sådan ser den nye medlemsportal ud. Der er nu åbnet op for, at medlemmerne kan tage den nye portal i brug.

- Det er derfor også en del af medlemskontingentet. Med andre ord, så er portalen helt gratis for alle vores medlemmer, lyder det.

Servicen er relevant for både store og mindre ejendomme.

- Det afgørende er ikke, om man har en stor eller mindre skovejendom. Det handler alene om, hvorvidt man har nogle aktiviteter på ejendommen. Har man det, så vil man opleve, at det er nemmere at håndtere det hele igennem portalen, siger Lars Muldbak.

Klar til medlemmerne

Lars Muldbak gør det klart, at den nye portal rent teknisk er klar til medlemmerne nu. Han opfordrer til, at medlemmerne hopper på.

- Man er meget velkommen. Vi er klar til at oprette medlemmer, og det skal vi

nok håndtere. Det eneste lille forbehold er, at opretningen af medlemmer på portalen skal foregå løbende og i et stille og roligt tempo her i starten, siger Lars Muldbak.

Helt lavpraktisk skal interesserede medlemmer blot tage fat i deres skovfoged hos Skovdyrkerne og gøre opmærksom på, at de gerne vil oprettes på portalen.

- Så sørger skovfogeden i den lokale forening for at klargøre de nødvendige dokumenter. Når de er klar, får man tilsendt et link og et kodeord. Derefter kan man logge ind og bruge systemet. Det er faktisk meget simpelt, siger han.

Han håber, at medlemmerne tager godt imod den nye portal.

- Vi har lagt os i selen for at udvikle funktioner, som vi mener, giver mest værdi for vores medlemmer i første omgang.

- Men vi er meget lydhøre overfor feedback og ønsker til nye funktioner. Medlemmernes ønsker lytter vi hellere end gerne til, når vi forbedrer og videreudvikler portalen, siger Lars Muldbak.

Tidligere minister: Vi kan finde penge til grønne driftsplaner

Eva Kjer Hansen (V) vil støtte, at skovejere kan få tilskud til grønne driftsplaner. Det gjorde hun klart ved et møde tidligere på efteråret.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Venstre støtter, at private skovejere igen kan få tilskud til grønne driftsplaner.

- Det kan vi godt finde en pose penge til, lyder det fra Eva Kjer Hansen, folketingsmedlem for Venstre og tidligere miljø- og fødevarerminister.

Spørgsmålet om tilskudskroner til grønne driftsplaner blev stillet af skov ejer Lars Tingleff, da han for nyligt havde besøg af Eva Kjer Hansen og flere lokale venstrefolk i sin skov ved Vonsild, syd

for Kolding.

Den grønne driftsplan er vigtig for skov ejer Lars Tingleff, og skovbrugsbranchen har ved flere lejligheder efterlyst tilskudsordningen.

- Vi fik udarbejdet en grøn driftsplan med tilskud for flere år siden. Det har vi haft utrolig stor værdi af, men siden er tilskudsordningen stoppet, fortæller Lars Tingleff og viser mappen med sin driftsplan til Eva Kjer Hansen.

Eva Kjer Hansen stiller (i skrivende stund) op som borgmesterkandidat i Kolding. Hun var sammen med en række af Venstres byråds kandidater inviteret til det politiske arrangement i skoven, hvor der både blev diskuteret lands- og lokalpolitik.

Urørt skov

På vej rundt i skoven blev der også diskuteret urørt skov. Skovrider Henrik Freds-

For nyligt blev der talt skov, klima og politik i Lars Tingleff's skov syd for Kolding. Eva Kjer Hansen og en række lokale venstre-politikere var på besøg.

lund Petursson, Skovdyrkerne Syd, gjorde opmærksom på de klimaeffekter, som man går glip af ved at indføre urørt skov.

- Vi er ikke modstandere af urørt skov. Men vi mener, der skal være proportionalitet i tingene. Det er vigtigt, at I politikere er klar over den klimaeffekt, man går glip af i de urørte skove sammenlignet med de dyrkede skove, påpeger han.

Han fremhæver, at der allerede er store arealer med urørt skov og store naturværdier i private skove, som blot ikke er registreret.

- I de private skove har vi i praksis mange lommer med urørt skov og værdifuld natur. Det er lave områder, stejle skrænter med mere, som ejerne ikke dyrker og ikke har rørt i årevis. Naturværdierne er der, men de er bare ikke registreret så myndighederne kan tælle dem med, siger han.

Ingen eksakte hektar-antal

Eva Kjer Hansen var miljø- og fødevarerminister i den tidligere venstre-regering under statsminister Lars Løkke Rasmussen.

Under rundturen i skoven bliver der spurgt ind til Venstres ønsker til omfang af urørt skov i Danmark.

- Da jeg var minister, tog jeg initiativ til at indføre urørt skov i Danmark. Jeg me-

Tilskud til grøn driftsplan

- Tilskud til grøn driftsplan havde til formål at fremme omstillingen til bæredygtig skovdrift og kunne søges af private skovejere.
- Den grønne driftsplan skulle indeholde en status og en plan for beskyttelse af skovens naturværdier, og kunne indeholde en plan for omstilling til naturnær skovdrift.
- Der blev givet tilskud til målsætning, status og kort, plan for beskyttelse af naturværdier, plan for omstilling til naturnær skovdrift og plan for klimatilpasning.
- Tilskudsordningen er ikke aktiv. Sidste ansøgningsår var 2016.

Kilde: Miljøstyrelsen

ner, at tingene skal balanceres. Vi skal ikke falde i hverken den ene eller anden grøft. Men jeg kommer ikke til at nævne et eksakt antal hektar, som jeg mener er passende, siger Eva Kjer Hansen.

Hun vil i stedet arbejde for størst mulig effekt af de tiltag, der sættes i gang.

- Jeg mener, at vi skal blive bedre til at kortlægge natur. Vi skal have mere klar-

hed over de naturværdier, vi har. På den måde kan vi sætte ind med tiltag, hvor der er størst effekt. Det er vigtigt, at vi bruger kræfterne, hvor vi får mest for pengene, siger hun.

Eva Kjer Hansen gør det også klart, at hun ikke er tilhænger af de planlagte natur-nationalparker, hvor der er lagt op til hegning og afgrænsning med store dyr.

- Det er vi modstandere af. Vi er modstandere af hegn i naturen, siger hun.

Politikere i skoven

Lars Tingleff har ved flere lejligheder haft politikere i skoven til en snak om skovejernes aktuelle udfordringer.

Han oplever det som en god måde at skabe forståelse for skovbruget.

- Det er meget bedre at tale skovbrugspolitik med politikerne i skoven. Herude kan de ved selvsyn se, hvad vi taler om – og det er meget nemmere at skabe forståelse for vores dagsorden, siger Lars Tingleff

Det oplevede han også hos venstrepolitikere.

- Jeg fornemmede en oprigtig interesse fra politikerne – og vi fik gjort opmærksom på de vigtigste punkter, som optager os skovejere i Danmark, siger Lars Tingleff.

Lars Tingleff er tidligere planteavlser. I dag har han 65 hektar skov, syd for Kolding. Det er primært løvskov i alle aldre. Lars Tingleff er tidligere bestyrelsesmedlem i Skovdyrkerne Syd.

Udover Eva Kjer Hansen deltog også Morten Hansen, Lene Brandenborg og Birgitte Kragh – alle byråds kandidater fra Venstre til byrådet i Kolding.

Mødet var arrangeret af Dansk Skovforening.

Lars Tingleff havde sin grønne driftsplan med i skoven. Fra Eva Kjer Hansen lød det, at Venstre støtter, at skovejere igen skal kunne få tilskud til at få udarbejdet grønne driftsplaner.

Forsker kritiserer store udpegninger af urørt skov

De store omlægninger til urørt skov i statsskovene er frås med vores ressourcer, mener skovbrugsforsker. Vi mister betydelig klimaeffekt. Samtidig er den gavnlige effekt på biodiversiteten meget tvivlsom, når der udlægges almindelig dyrket skov.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Det har karakter af frås, når regeringen vælger at omlægge op til 75.000 hektar til urørt skov uden at sikre ordentlig afvejning af biodiversitet og klimaeffekt.

Sådan lyder kritikken fra skovbrugsforsker Palle Madsen. Han er tidligere professor ved Skovskolen, Københavns Universitet og nu selvstændig med virksomheden InNovaSilva.

- Vi ved fra forskningen, at CO₂-optaget falder til nul over tid i urørt skov

- og med den kommende indfasning, hvor nåletræerne i stort omfang fjernes, forringes den urørte skovs fremtidige klimaeffekt meget mere.

- Dertil kommer, at den gavnlige effekt på truede arter er meget tvivlsom. Jeg mener, at de store danske omlægninger til urørt skov kan ses som et stort forsøg. Vi kender ikke facit - for vi har simpelthen ikke solid forskning, der viser, at omlægning af almindelig dyrket skov til urørt skov

er den bedste løsning til at sikre truede arter, siger han.

Farligt kun at gå én vej

Palle Madsen gør det klart, at han ikke er modstander af urørt skov, men han advarer imod ensidigt fokus på virkemidlet.

Som eksempel nævner han rapporten 'Bevarelse af biodiversiteten i de danske skove' fra 2016. (se boks side 14)

- Her gjorde forfatterne tydeligt op-

Ifølge forsker Palle Madsen er det forkert at tro, at urørt skov er det eneste og bedste værktøj til at sikre bedre biodiversitet i skovene.

- Omlægningerne til urørt skov kan ses som et stort forsøg. Vi kender ikke facit – for vi har simpelthen ikke solid forskning, der viser, at urørt skov er den bedste løsning.

Skovbrugsforsker Palle Madsen

mærksom på, at et areal på mindst 75.000 hektar løvskov uden forstlig drift vil gøre en afgørende forskel for biodiversiteten.

- Når politikere og biologer kæmper om at udbrede arealerne med urørt skov mest muligt, så bliver jeg bekymret, siger han.

Palle Madsen fremhæver, at der ikke er forskningsmæssig enighed om urørt skovs effekt på truede arter, når udgangspunktet er produktionsskov.

- Det er der langt fra. Det er kompliceret stof, og det ærlige svar er, at vi ikke har solid forskning på området. Personligt tror jeg ikke på, at vi nogensinde kommer til at afgøre hvilken metode, som bedst

Variation og diversitet i de dyrkede skove er vigtigt for at skabe gode betingelser for biodiversiteten – og den kan sikres ved en høj grad af frihed inden for veldokumenterede rammer, mener forsker.

beskytter truede arter. Det vil være en kombination af mange forskellige, siger Palle Madsen.

Tysk undersøgelse

Forskeren nævner en tysk undersøgelse, som blev omtalt her i medlemsbladet Skovdyrkeren i oktober 2019.

- Undersøgelsen peger i retning af, at variation på landskabsniveau, altså mosaikskoven, er gavnlig for biodiversiteten, når udgangspunktet er dyrket skov. Urørt skov kan derfor godt være en del af løsningen, men ikke hele løsningen, siger Palle Madsen.

Han afviser, at vi kan regne med at opnå en naturkvalitet i de 'nye' urørte skove, som vi kender det fra de gamle klenodier som eksempelvis Suserup Skov og Draved Skov. I hvert tilfælde

ikke foreløbigt – og måske heller ikke tidsnok for de truede arter, som det hele handler om.

- De skove bærer arven helt tilbage fra det gamle kulturlandskab fra før Skovloven i 1805. Desuden savner vi bedre undersøgelser af relevante alternativer, siger han.

- De første udpegninger i statskovene af urørt skov fra 1990'erne kommer dog nok så tæt på, som det er muligt. Her har man haft områder med høj naturkvalitet at udpege. Anderledes må det være nu, hvor meget store dele af Naturstyrelsens løvskov skal udlægges. Det har primært været driftet for træproduktionen, og størstedelen er nye skove, lyder det fra Palle Madsen.

Ministerens kommunikation savner faglighed

Forskeren Erik Buchwald har tidligere ➔

Største danske udpegnings af urørt skov

Miljøministeriet meddelte for nyligt, at ministeriet nu igangsætter den hidtil største udpegnings af urørt skov i statskovene. Det er den største udpegnings til dato i Danmark.

Det er den udmelding, skovbrugsforsker Palle Madsen reagerer på.

Udpegningerne sker som et led i Natur- og biodiversitetspakken. Dermed stopper skovningerne i 385 ældre statskove, som alle bliver urørte skove.

Ifølge Miljøministeriet skal det give plads til nye levesteder for fugle, insekter, svampe, mosser og planter.

Udpegningsen er på cirka 30.000 hektar. Dermed når andelen af urørt skov i Danmark op på godt 55.000 hektar. De næste udpegninger af urørt skov vil primært ske i statsejede nåletræsplantager i det vestlige Danmark. Dermed kan målet om 75.000 hektar nås, skriver Miljøministeriet.

- Vi står i en naturkrise, hvor tusindvis af dyre- og plantearter er i fare for at uddø. Derfor afsatte vi 888 mio. kr. på finansloven for 2021 til at give naturen et historisk løft, siger miljøminister Lea Wermelin i en pressemeddelelse fra Miljøministeriet.

- Når vi nu mere end fordobler arealet af urørt skov i Danmark, indfrier vi et løfte til både danskerne og dansk natur. I de urørte skove vil der komme en masse variation med døde træer, flere gamle træer, lysninger og skovmoser. Skovene bliver dermed et sted, hvor en masse truede og sjældne arter kan finde levesteder at boltre sig på, og hvor vi allesammen kan få store natur- og friluftsoplevelser, siger hun.

Bag Natur- og biodiversitetspakken fra december 2020 står regeringen sammen med SF, Radikale Venstre, Enhedslisten og Alternativet. Her blev der afsat 888 millioner kroner til blandt andet at udlægge yderligere urørt skov og dermed skabe et samlet areal i Danmark på op imod 75.000 hektar urørt skov.

→ præsenteret solide resultater her i medlemsbladet Skovdyrkeren fra hans erhvervs-ph.d. De resultater rettede sig især mod statsskovenes naturindhold.

- Erik Buchwald peger netop på variation, som et vigtigt princip, og dertil overgangszoner til lysåbne områder med græsning og/eller afslåning, søer og vandhuller, dødt ved, afbrænding og artsvariation som vigtige ingredienser, siger Palle Madsen.

Erik Buchwalds undersøgelser tyder på, at indsatsen for større naturindhold i skovene begynder at virke. Indsatsen fik mere og mere vægt fra især 1990'erne.

Palle Madsen stiller derfor spørgsmålstegn ved, hvorfor der så nu skal endnu en kursændring til, som nok er den største siden Skovlovens indførelse i 1805. Han stiller sig kritisk overfor miljøminister Lea Vermelins forklaring.

- Den hidtidige indsats kommunikerer simpelthen ikke rigtigt, når Miljøministeren med begejstring fortæller om hvor hurtigt, vi skal op på 75.000 hektar, siger han.

- Jamen, måske er vi allerede der. Måske virker den hidtidige indsats faktisk allerede, som ønsket - og den skal bare have mere tid til at udfolde sig? Det tab af arter, som ofte kommunikerer som årsagen til, at vi nu skal skynde os at udlægge større arealer urørt i produktionsskov, savner fodfæste i virkeligheden - når vi taler om skovnaturen i Danmark, siger Palle Madsen.

Palle Madsen peger på, at den dyrkede skov er det mest kraftfulde klimaværktøj, vi har.

Urørt skov hos private

Forskeren peger på, at der i de danske skove allerede findes store arealer, som drives primært for biodiversitet ligesom der også findes helt - eller næsten urørt skov.

Det dokumenterer rapporten Skove og plantager fra IGN, Københavns Universitet. (Se boksen herunder)

- Husk også på, at der i certificerede skove nu fremover skal udpeges endnu mere (mindst 10 procent) af skovare-

alet til biodiversitetsskov. Dertil kommer en lang række andre videregående hensyn, end Skovloven foreskriver på den øvrige del af det certificerede skovareal, siger Palle Madsen.

Han gør det klart, at de nævnte arealer ikke uden videre kan lægges sammen til en sum, da der kan være overlap mellem dem. Men de viser, at der allerede findes en del mere skov i Danmark - herunder i de private skove - hvor der primært forvaltes for naturindholdet.

- Jeg mener, det vil være langt mere hensigtsmæssigt at registrere flere af de arealer, som er urørte eller med højt naturindhold og kompensere ejerne fuldt

Skove og plantager 2018

Rapporten viser blandt andet skovarealets fordeling imellem forskellige driftssystemer og -intensiteter.

Det fremgår:

- af tabel 4.5 at "Uensaldret naturskov", "Gammel driftsform" og "Værnskov" dækker henholdsvis 33.100 ha, 4.600 ha og 25.200 ha. Det vil sige i alt ca. 63.000 ha, hvor enten driftsintensiteten må anses for at være meget lav, eller det er decideret en driftsform for biodiversitet.
- at det danske skovareal omfattet af Natura-2000 områderne dækker 74.000 ha eller 11,8 % af skovarealet.

Rapporten 'Skove og plantager 2018' udgives af IGN, Københavns Universitet og kan frit downloades

Bevarelse af biodiversiteten i de danske skove

- Forfattere: Petersen, A.H., T.H. Lundhede, H.H. Bruun, J. Heilmann-Clausen, B.J. Thorsen, N. Strange og C. Rahbek
- Titel: Bevarelse af biodiversiteten i de danske skove. En analyse af den nødvendige indsats, og hvad den betyder for skovens andre samfundsgoder.
- Center for Makroøkologi, Københavns Universitet.
- Udgivet 2016

ud. På sigt vil det også være billigere både økonomisk og klimamæssigt, end at stoppe skovdriften i statsskovene, som man gør nu, siger Palle Madsen.

Skovene som klimaværktøj

Ifølge Palle Madsen må vi ikke negligere klima-udfordringen i debatten om forvaltning af vores skove. Omstillingen fra fossilt samfund bliver den måske vigtigste dagsorden for ungdommen og kommende generationer.

- Skovene er et af de mest kraftfulde klimaværktøjer, vi overhovedet har. Vi ved, at det virker. Det er derfor, jeg advarer imod, at vi fråser med ressourcerne og kaster de dyrkede skoves klima-potentiale overbord. Det gør vi desværre med et for ensidigt fokus på urørt skov, siger han.

Han forklarer, at man går glip af skovenes direkte CO₂-optag – og man går glip af substitutionseffekten – altså det, at man kan bruge de dyrkede skoves træprodukter til klimavenlige byggemateria-

- Når politikere og biologer kæmper om at udbrede arealerne med urørt skov mest muligt, så bliver jeg bekymret.

Skovbrugsforsker Palle Madsen

ler i stedet for stål og beton med flere. Substitutionseffekten kan udgøre to tredjedele af skovenes samlede CO₂-effekt.

Variation er vigtigt

I stedet for ensidigt at lægge store arealer om til urørt skov, opfordrer han til at sikre diversitet og variation i de dyrkede skoves mosaik overalt, hvor den findes – og eventuelt ekspandere og binde sammen derfra.

- Der er ingen solid forskning, som en-

tydligt peger på et eneste dyrkningssystem som det rigtige. Jeg er derfor fortaler for et forsigtighedsprincip. Det skal forstås sådan, at vi ikke snævrer vores indsats ind til urørt skov og heller ikke til natur nær skovdrift. Vi skal i stedet sikre os, at der er bred diversitet og variation i skovene på landskabsniveau – også i driften, opfordrer Palle Madsen.

- På den måde skaber vi mange forskellige habitater i landskabet – og vi bevarer muligheden for at benytte de dyrkede skoves kraftfulde klimapotentiale, siger han.

Det behøver ikke være en dyr løsning.

- Variation og diversitet kommer automatisk, når man giver frihed til skovejerne. Hver skovejer er forskellig og dyrker sin skov på forskellig vis. Nogle ejere tager selv vidtgående hensyn til biodiversitet. Der vil helt naturligt opstå en mosaik af forskellige habitater til gavn for truede arter, lyder vurderingen fra forsker Palle Madsen.

Urørt skov er et blandt flere værktøjer, mener Palle Madsen, som advarer imod, at vi omlægger store arealer og satser ensidigt på urørt skov.

Der var stor spørgelyst og vidensudveksling, da der for nyligt blev afviklet workshop om skovlandbrug. 60-70 interesserede deltog og hjalp til med plantningen.

Landmand kombinerer træer og planteavl

For nyligt blev der afviklet workshop om skovlandbrug hos den sydvestjyske landmand Bjarne Larsen. Arrangementet trak mange besøgende. Forventningen er, at dyrkningsformen vil skabe bedre biodiversitet og en mere robust planteavl.

Af Jens Mathiasen / Foto: Samuel Schriver

Den sydvestjyske landmand Bjarne Larsen brænder for at afprøve skovlandbrug som en del af sit økologiske planteavlsbrug.

- Dyrkningsformen virker meget lovende. Jeg tror på, at der er gode muligheder i konceptet, siger Bjarne Larsen, der er økologisk planteavler ved Esbjerg.

Han har været i gang med skovlandbrug i to år, og for nyligt blev der afviklet workshop om skovlandbrug hos landmanden.

Ved workshoppen deltog 70 interesserede fra nær og fjern.

- Spørgelysten var høj. Der blev diskuteret økonomi, plantning, sorter og meget mere, fortæller skovfoged Anders Elmholdt. Han er Skovdyrkernes repræsentant i skovlandbrugsprojektet.

Anders Elmholdt er Skovdyrkernes repræsentant i projektet.

Han demonstrerede plantning og planteteknikker – og fik hjælp af de omkring 70 fremmødte, som hjalp til med at svinge spaderne og skubbe frugttræer og bærbuske i jorden.

- Konceptet er, at vi planter lange plantager i marken med hver to rækker træer og buske. Plantagerne er otte meter brede, forklarede Anders Elmholdt.

- I den ene plantage planter vi blandt andet vin, humle, ribs, solbær, brombær med mere, siger han.

Bestøvende insekter

Planteavler Bjarne Larsen deltager i skovlandbrugsprojektet Robust. Hans interesse for skovlandbrug blev vakt efter uheldige erfaringer med hestebønner.

- Et år havde jeg hestebønner på en stor mark. Det så fornuftigt ud i løbet af sæsonen, men da jeg bevægede mig længere ind i marken, kunne jeg se, at bestøvningen haltede gevaldigt. Der var kun en til to bælg pr. plante, hvorimod der var syv til ti ude ved kanten.

- Det var det, der fik mig til at tænke over, hvor vigtigt, det er at have bestøvende insekter tæt på afgrøderne, fortæller Bjarne Larsen.

De første erfaringer med skovlandbrug viser forbedret effekt.

- Jeg ser ikke længere store gølleplamager i markafgrøderne. Nu er der maksimum 16 meter ud til en af plantagerne, hvor der er bestøvere og biodiversitet i stor stil, siger han.

Mere robust jordbrug

Plantagerne ligger med 32 meters afstand ned igennem marken.

- På den måde passer de til vores maskinpark. Vi benytter GPS i markarbejdet og overvejer desuden at indføre faste kørespor. Derfor kan vi fortsat holde en høj

Om projektet Robust

- Workshopen var en del af det GUDP-støttede projekt Robust, som Skovdyrkerne er partnere i.
- Formålet er, at klima-, miljø- og naturoptimere landbrugsproduktionen gennem implementering af træer i marker. Målet er at skabe nok viden om skovlandbrug til, at en betydelig del af danske landmænd kan se produktionsformen som en reel mulighed.
- Projektet er støttet af fonden for økologisk landbrug og har opnået støtte som Grønt Udviklings- og Demonstrationsprojektet (GUDP)
- Udover Skovdyrkerne deltager en række forskere og virksomheder. Det er blandt andet Them Andelsmejeri og Sinatur-hotelkæden.
- Projektet strækker sig over fire år og slutter i 2024.

effektivitet i arbejdet, siger han.

Han peger på flere fordele.

- Først og fremmest bliver min plan-teavl mere robust. Vi får læ-virkning af plantagerne. Vi opnår bedre biodiversitet og højere CO₂-optag, siger han.

I de første plantager er der plantet æbletræer. Landmanden forventer at starte op med pluk-selv-æbler til den kommende sæson.

- Det er vigtigt for mig, at jeg med den her dyrkningsform bliver mere robust, og at jeg også bidrager med noget konkret til lokalbefolkningen, siger Bjarne Larsen.

Han vurderer, at der ligger et stort udviklingspotentiale i konceptet.

- I fremtiden kan jeg godt forestille mig, at der kan laves afsætningsaftaler med lokale forhandlere, som køber frugt fra skovlandbruget. Derudover kan afgrøderne imellem træplantagerne måske også udvikles og sælges som skovlandbrugsprodukter, siger Bjarne Larsen.

Skovdyrkerne er partnere

Workshopen var afviklet af Innovationscenter for økologisk landbrug. Skovdyrkerne er partnere i projektet.

Har du interesse i skovlandbrug, er du velkommen til at kontakte Skovdyrkerne for at få råd og vejledning om mulighederne i skovlandbrug.

Der plantes plantager med 32 meter imellem hver plantage. På den måde kan Bjarne Larsen fortsat dyrke sine marker med sin eksisterende maskinpark.

Anders Elmholdt demonstrerede plantning og plantetekniker – og fik hjælp til plantearbejdet af de fremmødte.

Tegn på nedsat vitalitet hos bøg er blandt andet små og få blade, som ikke dækker lysnedfaldet. Træet fremstår tyndløvet og toptørt.

Ekspertter: Skovejere skal føre tilsyn med risikotræer

Når skovgæster besøger skove, sker det på eget ansvar. Alligevel har skovejere pligt til at forebygge ulykker med risikotræer langs veje med offentlig adgang. Ekspertter råder til at føre dokumenteret tilsyn.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Skovejere har ansvar for at finde risikotræer og eventuelt fælde dem. Det gælder langs veje og langs stier, der fører til shelterpladser med mere.

Det fortæller Simon Skov, der er seniorrådgiver, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

- Overordnet er det skovgæstens eget ansvar at bevæge sig ind i skoven. Men alligevel har ejeren et ansvar for at gennemgå skovstrækninger langs veje og cykelstier. Ejeren har et særligt ansvar, hvor

EKSPERTEN

Seniorrådgiver Simon Skov råder skovejere til at registrere og dokumentere risikotræer.

publikum opholder sig længst tid. Det kan være på P-pladsen, ved shelterpladser eller bare, hvor der står en bæk., siger Simon Skov.

Iben Margrete Thomsen bakker den vurdering op.

Hun gør det samtidig klart, at skovejere ikke har ansvar langs almindelige skovstier.

- Der er efter min klare vurdering ikke skovejere ansvar for risikotræer langs almindelige stier i skoven. Anderledes er det, hvis skovstien er forbindelsesvej til

eksempelvis shelterplads, bænke, legeplads eller andet, så kan der komme et ansvar. Det skyldes, at stien så får karakter af at være forbindelsesvej, som gæster færdes på for at nå frem til en attraktion, siger Iben Margrete Thomsen.

Hun er ligesom Simon Skov seniorrådgiver ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, og begge har lang erfaring med risikotræer.

Hold øje med træets vitalitet

Simon Skov forklarer, at definitionen på et risikotræ er, hvor der er forudsigelig risiko for, at der knækker store grene eller vælter hele træer ned over nogen eller noget.

- Det er altså træer, som står langs stier og veje, hvor der er mange besøgende. Altså steder, hvor der er øget risiko for en ulykke, lyder det.

Sker der en ulykke, så er det ifølge Simon Skov vigtigt, at skovejeren kan dokumentere, at han løbende har gennemgået sine træer og fundet de forudsigelige risikotræer.

I det forudgående registreringsarbejde er der en række ting at holde øje med.

- Først og fremmest kigger vi på træets vitalitet og stabilitet. Er der vednedbrydende svampe, hvordan er træet bygget, er der skader på det - og hvad med jorden, det står i? Det er ting, man skal have øje på sammen med selvfølgelig træets alder, siger Simon skov.

Han fremhæver, at vitaliteten er en vigtig faktor.

- Jo bedre vitalitet, og jo bedre 'bladmotoren' kører, desto bedre kan træet forsvare sig imod angreb fra svampe. Høj vitalitet er afgørende for træets evne til at danne forsvarsstoffer, lyder det fra eksperten

Kroner sladrer om sundhed

Vitalitet kan blandt andet aflæses i kronerne.

- For bøg vil nedsat vitalitet ses som små og få gule blade, som ikke dækker lysnedfaldet. Træet vil fremstå tyndløvet og toptørt. Det sunde bøgetræ har derimod store mørkegrønne blade, som danner en stor flade til opsamling af lys, siger Simon Skov.

Skudstrukturen i grenene sladrer også om træets vitale tilstand.

- Sammenknebne spydlignende skud med tidlige høstfarver er indikation på nedsat vitalitet. Har man sådan et træ stående, bør man undersøge, om der er svampe hele vejen rundt, siger rådgiveren.

Han forklarer, at vitaliteten også smitter af på den måde, som træet danner sårved, hvis det bliver skadet.

- Sunde vitale træer danner sårved, som hurtigt overvokser skaden. Et andet kendetegn på ringe vitalitet er lavbegroning på stammen. Lav sætter sig og udvikler store plamager på træer med lav tilvækst, siger Simon Skov.

Træets opbygning

Han gør det også klart, at træets opbygning har betydning for vurderingen som risikotræ.

Her er grenvinkler og tveger et fokusområde. Der er forskel på tvegernes facon. Dem, som er hægtet sammen i V-form, er de farligste.

- Alt hvad der er spidst, det flækker. Det skal man have øje for. Det udgør en særlig risiko med flækkede tveger. U-tvegerne har derimod vækst i samlingspunktet og er stærke, hvorimod de spidse V-tveger har indeklemt bark i samlingspunktet - og derfor udvikler styrken sig ikke, siger han.

Sådan er lovgivningen

Naturbeskyttelsesloven fastslår, at færdsel i skove sker på eget ansvar. Men ejeren har altid en generel pligt til at afværge ulykker.

Der er ingen særlig lov om træer og ansvar.

Lov om erstatningsansvar omfatter også risikotræer.

Praksis fra retssager viser typisk ansvar ved:

- Tydelige symptomer på ustabilitet FØR ulykken
- Manglende reaktion ved nedbrud af første træ/gren
- Manglende reaktion ved advarsel fra andre, uanset om der er ført tilsyn med træerne eller ej

Men typisk intet ansvar ved:

- Dokumenteret tilsyn og ingen symptomer på fare
- Man kan blive idømt ansvar ved manglende eller ikke-dokumenteret tilsyn, selvom der ikke var symptomer
- Generelt viser praksis, at der kun er få domme vedrørende ulykker med risikotræer. Ofte bliver der indgået forlig.

Sådan fører du tilsyn med risikotræer

- Inddel arealet efter risiko baseret på trafik.
- Læg særlige arealer oveni for eksempel børnehaver, bænke, busstop, særlige attraktioner med mere.
- Begynd registreringen med de ældste træer på de mest trafikerede steder.
- Led efter tydelige tegn på dårlig stabilitet.
- Beslut din handling - og tag hensyn til værdier som æstetiske, landskabelige, historiske, biologiske med flere.
- Registreringen behøver ikke være omfattende. Billedokumentation, dato og planlagt handling vil ofte være tilstrækkeligt.
- Antallet af gæster/trafik skal smitte af på tilsynet. Jo flere gæster, jo mere tilsyn og jo mindre risiko kan der accepteres.
- Tommelfingerregel er et årligt tilsyn ved træer over 100 år og meget trafik.
- De fleste træer kan nøjes med et tilsyn hvert femte år. Men intervallerne skal tilpasses træernes tilstand og trafikken.
- Husk at dokumentere, at tilsynet er udført.

Opfyld og komprimeret jord omkring træer nedsætter røddernes mulighed for at få ilt, og det forringer træers vitalitet. Billedeksemplet er et bytræ i Østjylland, som desuden har fået en køreskade i barken.

kommer, at hvis gæsterne går uden for skovstierne, så er man helt på egen hånd, hvis der sker en ulykke, siger Iben Margrethe Thomsen.

Hun gør det klart, at man som skovejer skal bruge sin energi på de områder, hvor der er et åbenlyst ansvar.

- Det vil sige i skov som grænser op til veje og cykelstier – og hvor der er øget ophold i skoven, siger hun.

Vand og ilt er livsvigtigt for rødder

Sunde rødder er livsvigtige for træers stabilitet. Men rødderne skal kunne ånde, og træer er derfor afhængige af ilt til rødderne. Der skal optimalt være 20 procent ilt i jorden. Under 10 procent stopper rodvæksten.

Nedsat iltindhold kan skyldes:

- Højt vandindhold i jorden
- Graveprojekter og deraf komprimeret jord
- Ekstra opfyld af jord omkring træer
- Ændret grundvandsstand og dårlig dræning

⇒ - Vær specielt opmærksom på tveger i træer, der står ud imod stierne, hvor der er høj trafik. Det generelle råd er at få dem fjernet, siger Simon Skov.

Lovgivning og ansvar

Iben Margrethe Thomsen har fulgt de retssager, der har været i Danmark – og har også udført ekspertundersøgelser ved nogle af sagerne.

Hun gør det klart, at der har været få sager – og derfor opfordrer hun skovejere til at bruge kræfterne rigtigt.

- Som hovedregel er det jo sådan, at gæster har adgang til at gå i skoven – men på eget ansvar. Dertil

Manglende retspraksis

Hun oplyser, at de få sager betyder, at der kun er en spinkel retspraksis for ulykker med risikotræer.

- Vi har kun ganske få sager i Danmark, og risikoen for ulykker er lav, lyder det.

Alligevel opfordrer Iben M. Thomsen til, at man som skovejer kommer i gang med at registrere sine risikotræer.

- Det er den bedste forsikring man kan lave. Registreringsarbejdet behøver ikke være særligt omfattende, og man er langt bedre stillet i forhold til ansvar, hvis uheldet skulle ramme, siger hun.

Aggressive svampe vælder træer

Jo svagere vitalitet et træ har, desto hurtigere vil svampe nedbryde veddet i rødder, stammer og grene. Specielt en gruppe svampe er aggressive, og de er gode at kende.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Træer med lav vitalitet bliver nemmere angrebet af svampe. Dette gælder også vednedbrydende svampe, der angriber og til sidst får det svækkede træ til at bryde sammen.

Seniorrådgiver ved Københavns Universitet, Simon Skov, fortæller at fokus skal rettes imod de såkaldte parasitiske saprotrofer.

- De er vednedbrydende svampe, som slår levende celler ihjel og dermed forværrer træets skader. Det er hurtige, aggressive nedbrydere, som har en bred vifte af værter. Du kan sige, at de ikke er så kræsne, når bare de kan få noget at slå ihjel, lyder det.

Aggressive svampe

Som eksempler i denne gruppe nævner han kulsvamp, kæmpeporesvamp, tøndersvamp, lakporesvamp, skællet stilkporesvamp, birkeporesvamp, honningsvamp, skælhat og svovlporesvamp.

- Det er alle vednedbrydende svampe, som spiser træet op indefra. Men hvor lang tid, der går, er umulig at sige generelt. Der er det nødvendigt at følge træet og se på vitaliteten. Ældre og svækkede træer har dårligere forsvarsværk – og her vil det gå hurtigere, oplyser han.

Han nævner blandt andet kæmpeporesvamp.

- Kæmpeporesvamp æder mange træarter – specielt bøg. Den er speciel, fordi den er under jorden på de største rødder. Derfor kan dens skader være svære at konstatere, men træet vælder altså med overbidte rødder, lyder advarslen.

Ingen vej tilbage

Som skovejere er det umuligt at stoppe et

Lær de vigtigste svampe i gruppe af vednedbrydende svampe, råder eksperterne. Når først de er konstateret, så dør træet. På billedet ses frugtlegemet af en kæmpeporesvamp.

svampeangreb, når det er observeret.

- Sparker man frugtlegemet af, har man så at sige bare plukket æblet. Men svampeorganismen lever videre i træet. Det gør ingen forskel. Du kan heller ikke minimere spredningen af svampesporer ved at rydde op i skoven, siger han.

- Derudover er det vigtigt at se på risikoen. Står det et sted, hvor ingen kommer – eller står det lige op til en sti, hvor der kommer mange mennesker? Det er nogle af de forhold, man skal afklare, råder Simon Skov.

Svampe der destabiliserer træer

Parasitiske saprotrofer slår levende ved ihjel. De er gode at kende. De vigtigste er i listen herunder.

- Kulsvamp
- Kæmpeporesvamp
- Tøndersvamp
- Lakporesvamp
- Skællet stilkporesvamp
- Birkeporesvamp
- Honningsvamp
- Skælhat
- Svovlporesvamp